

Jógvan Joensen, stjóri á danskari elektronikfyrirøku:

Føroyingar mugu útbyggja elektronik- og mekanikidnaðin og brúka háteknologi í fiskivinnuni

Stundin er komin, har føroyingar av álvara eiga at byggja út elektronik- og mekanikidnaðin við tí fyrri eyga at brúka hægri teknologi í fiskivinnuni og fiskidnaðinum. Úrslitið av hesum kann m.a. bliva at føroyingar kunnu goðska fiskin meira — tað gevur fleiri pengar og fleiri arbeiðspláss — og at føroyingar kunnu byrja at selja av landinum heilt liðug projekt. Men fyrri at hetta kann gerast veruleiki er neyðugt við tilrættalegging, eini langtíðarætlan og kanninum og analysum av støðuni í dag. Hetta sigur Jógvan Joensen, føddur á Mikinesholmi í 1941 og í dag stjóri á stórar danskari elektronikfyrirøku. Tíðindablaðið Sosialurin hevur tosað við hann um hesar spurningar

1. november manað í ár var ein ráðsetvna hildin í Havn, har møguleikarnir fyrri at byggja upp eina idnað innan elektronik og mekanik, vórðu viðgjørd.

Millum luttakararnar vóru umboð fyrri elektronikvirkinum Com-Data og Datronik, fyrri Støðisútbúgvingina, fyrri Idnaðarstovuna, og síðani Jógvan Joensen, elektronikverkføringur. Jógvan Joensen, ið er føddur og uppvaksin í Føroyum, for longu tíðliga til Danmarkar at útbúgva seg innan elektronikgreinina og leiðir í dag einum stórum elektronikvirki í Danmark.

Hann skal nú saman við øðrum gera ætlanir fyrri, hvussu vit í Føroyum á bestan hátt kunnu útbyggja elektronik- og mekanikidnaðin, soleiðis at samfelagið í síni heild fær gagn av hesum útviklingi.

Háteknologi

Tíðindablaðið Sosialurin tosaði við Jógvan Joensen og Tormóð Dahl, idnaðarráðgeva, áðrenn Jógvan fór aftur til Danmarkar.

Hann greiðir frá, at rættliga nógv kom burtur úr hesum fáu døgnum í Havn, har høvi eisini var hjá landsstýrismonnum at hoyra, hvørir møguleikar í veruleikanum liggja í einum føroyskum elektronik- og mekanikidnaði og hvussu slíkir idnaðir kunnu gagna samfelagsmenningini annars.

Jógvan sigur víðari, at tað í fyrsta umfari er av stórum týdningi, at føroyingar gera kannningar og analysur yvir núverandi støðuna hjá idnaðinum og fiskivinnuni.

— Fyrri at fáa sum mest burtur úr okkara framleiðslu og okkara vørum mugu vit brúka háteknologi t.v.s. at tey ymsu virkinu mugu automatisera og rationalisera meira, soleiðis, at vorurnar kunnu goðskast nógv meira og síðani má kappingarforið betrast við útflytningi fyrri eyga.

Rok

Jógvan heldur, at tað hevur týdning, at føroyingar nú beinanvegin finna sær eina — NICHE — t.v.s. eina rök, sum skal vera okkara serliga stóði at arbeiða út frá. Jógvan sipar við hesum til, at vit eiga at fáa meira burtur úr innan fiskivinnuna, tí har hava vit royndir og vitan — meira enn nakar annar.

— Og fyrri at nútíðarsgera idnaðin og fiskivinnuna mugu vit brúka háteknologina t.v.s. ta vitan og tey tól, sum elektronik- og mekanikidnaðurin í dag kunnu lata okkum.

Talan er sostatt um eitt samarbeiði millum t.d. fiskidnaðin og elektronikidnaðin. Jógvan nevnið sum dømi framleiðsluna hjá Com-Data, sum hann heldur er einastandandi. Her hevur eitt heilt nýtt føroyskt elektronikvirki dugað at funnið sær ta røttu Røkina: nevniliga flakavirkini. Vit hava skil á fiski, og skulu vit hava møguleika at bota um úrslitið á flakavirkjunum, so er tað her vit skulu brúka hentleikarnar og kunneikan frá elektronikidnaðinum.

Fiskidnaður - teknologi

— Við eina rök skilji eg eina vør, sigur Jógvan, sum ein

er einsamalur um at gera og arbeiða við. Nakað, sum ein specialiserar seg í, og sum aðrir ikki fara undir. Eg meini, at fiskidnaðurin og alt tað teknologiska ið hartil hoyrir, er ein goð rök at arbeiða á í Føroyum. Tað hevur serliga týdning, at føroyingar eru motiveraðir at arbeiða á tí rætta arbeiðsoknum.

Vit spurdu, hvussu tað bar til, at hann nú kom til Føroya. Til tað sigur Jógvan Joensen:

— Fyrri nokrum mánaðum síðani varð eg uppringdur av Teknologisk Institut viðvíkingi eina vitjan av nýggju íslenskum elektronikfyrirøku. Tær ynsktu at siggja mitt virki, tí tað hevði hóskandi støddina. Í hesum sambandi kom fram, at teir í Íslandi just hava fingið eitt feiag fyrri elektronikframleiðari. Í hesum sambandi verða nakrar analysur gjørdar í samstarvi við Nordforsk, ið er ein stovnur undir Norrøna Ráðnum. Stovnurin stillar fyrri teknologiskum projektum og stuðlar tey, og stillar eisini fyrri ráðstevnum.

Ráðstevna í Íslandi

Eg var boðin við á eina elektronikráðstevnu í Íslandi og helt, at tað kanska varð eitt gott hugskot at ringja til Føroya, og spyrja um eg ikki skuldi umboða Føroyar á ráðstevnu — á tann hátt kundu føroyingar heima koma við upp í tað samarbeiði, sum er millum norðanlond innan hetta umráði.

Jógvan fór til Íslands í heyst og nú stutta tíð aftaná er hann so í Føroyum fyrri at greiða frá úrslitum av hesi stevnu, og hvat føroyingar annars kunnu fyritaka sær á hesum øki í framtíðini.

— Eg haldi tað er rætt, at føroyingar teknologiskt eru við í teimum analysum, sum verða gjørdar innan idnað og fiskivinnu. Tað kann hava stóran týdning fyrri Føroyar og føroyskan idnað, at vit fáa analysar, hvussu vit skulu taka háteknologi í brúk tey næstu árin.

— Eg haldi tað er skeivt, um føroyingar ikki koma við upp í tað samarbeiði, sum er á norðurlanda stigi, og sum Nordforsk eisini stuðlar.

Kunnu skjótt fara framum íslendingar

Íslendingar hava í dag fleiri elektronikvirki. Tey umseta fyrri millum 19 og 27 mill. kr. árliga og hava eini 60 fólk í arbeiði.

Í Føroyum hava t.d. 13 mans á einum virki longu umsett fyrri 12 mill. kr. Hetta haldi eg vera avbera gott, sigur Jógvan Joensen og heldur fram: — Eg haldi føroyingar eiga at arbeiða saman við íslendingum í analysustiginum.

Hóast íslendingar hava arbeiði innan elektronik leingi, so eri eg visur í, at føroyingar um stutta tíð kunnu fara fram um á hesum øki. Tað er tí so avgerandi at finna nakrar røkir at standa á — nøkur umráði, sum tit einsamallir eru um at arbeiða við og við tí fyrri eyga fáa í gongd ein munandi útflytning.

Jógvan Joensen sigur víðari, at tað í Føroyum er torvur á stórri samarbeiði innan vinnuna, soleiðis at allir partar kunnu fáa sum mest burturúr.

Teknologihús

Hann heldur, at vit eiga at umhugsja møguleikan at byggja eitt sonevnt teknologihús, ein miðdepil fyrri idnað, fiskivinnu o.l. har tað ber til at savna okkara teknologisku vitan innan fiskivinnu, elektronik, mekanik osfr., og har tað ber til at skapa spirar til nýggj projekt og gera tey til veruleika.

Í hesum forinum nevnið hann, at í einum slíkum teknologihúsi kunnu t.d. umboð fyrri eitt flakavirki, fyrri eitt elektronikvirki, fyrri eina smíðju koma saman fyrri at finna felags loysnir. Bæði at útvíkja know how og at finna fram til og seta saman »turn-key« projekt ætlað til útflyttingar.

Turn-key projekt kunnu t.d. verða eitt liðugt flakavirki við øllum sum tí hoyrir til, ein trolari ella okkurt heilt annað. Men helst innan fiskivinnuna, tí tað er her føroyingar eiga vitan, royndir og lært fólk.

Jógvan Joensen heldur, at tað er spell, at føroyingar í dag lata øðrum fyrri stór virði í know how og fáa rætt og slætt ikki eitt oyra afturfyrri. — Vit geva okkara know how burtur í dag og hava gjørt

Jógvan Joensen saman við Tormóði Dahl úttan fyrri Idnaðarstovuna

tað leingi. Lat okkum heldur seta okkum niður og spyrja: Hvat er tað vit vita, hvat kunnu vit selja, hvat kunnu vit marknaðarfora osfr.

5—10 ára ætlan

Fyrri at kunna svara hesum spurningum er neyðugt longu nú at tilrættaleggja ein útvikling, at gera kannningar og analysur og síðani leggja eina 5 ella 10 ára ætlan.

Jógvan heldur, at eitt teknologihús kann fáa gongd á ein slíkan útvikling. Her verður so eisini møguleiki at fáa serfrøðingar aðrastaðni frá.

Og Jógvan heldur fram: — Her koma útlendingar til Føroya at byggja flakavirki og onnur fiskavirki. Teir fara heimtúr við einum hópi av know how, sum teir hava fingið heilt ókeypis. Tað selja teir so aftur til aðrar eitt nú við at byggja virki av sama slag í Íslandi, Noregi og Grønlandi. Hetta er so bert eitt dømi um, hvat føroyingar geva øðrum vitan og royndir ókeypis, og sum vit harafturat sjálvir hava gildið fyrri.

Í hesum sambandi kemur Tormóður Dahl upp í prátið og visir til tær mongu vitjaninar vit hava havt, har eitt nú stórar sendinevndir frá Alaska komu higar at siggja

okkara flakavirki o.l. Hetta hevur kostað føroyska samfelagnum nógvir pengar, og tær eru so farnar heimtúr við ókeypis know how. Tær finga alt tað at vita tær ynsktu í Føroyum, og hetta var nógv mikið hjá teimum at arbeiða víðari við úttan okkara hjálpi.

Marknaðarkanning

Jógvan Joensen tekur nú aftur orðið. Hann sigur, at tað hevur stóran týdning, at vit gera eina analysu, t.e. m.a. ein marknaðarkanning: fyrri at vita betur, hvat vit skulu leggja okkum eftir. Vit mugu gera okkum greitt, hvussu gongdin skal vera tey næstu 5 til 10 árin. Vita vit ikki tað, so vita vit heldur ikki, hvussu vit eiga um vit sleppa av við okkara vørur.

Sjálvur bytir hann eina slíka marknaðarkanning og útflytningasetlan upp í fleiri partar:

1. Kunnu vit útflyta tað know how vit hava í dag?

2. Hvørir lisensmøguleikar eru at útflyta tær ymsu vørurnar?

3. Hvørir møguleikar eru fyrri at útflyta liðugt »turn-key« projekt, t.d. eitt liðugt flakavirki við trolara o.o. til hoyri?

4. Hvørjar møguleikar hava vit at framleiða og út-